

Nr 19.

Ankom till riksdagens kansli den 5 mars 1929 kl. 4 e. m.

Utlåtande i anledning av väckta motioner angående vissa lättnader i fråga om anskaffande av vårutsäde.

(1:sta avd.)

Jordbruksutskottet har i ett sammanhang till behandling förehaft följande inom andra kammaren väckta, till utskottet hänvisade motioner, nämligen

1) nr 17 av herrar *Andersson* i Rasjön och *Olsson* i Mora, vari hemställt, att riksdagen måtte besluta anvisa ett belopp av 2,000,000 kronor att genom hushållningssällskapens bemedling utlämnas till jordbrukare som räntefria lån till inköp av vårutsäde år 1929 enligt de grunder, som Kungl. Maj:t närmare bestämmer,

2) nr 24 av herr *Aronson*, vari hemställt, att riksdagen behagade anslå ett förslagsanslag av 500,000 kronor, att i enlighet med grunder, som av vederbörande utskott torde närmare formuleras, användas till inköp av vårutsäde för gratisutdelning åt ekonomiskt svaga jordbrukare, som sakna sådant av egen skörd,

3) nr 292 av herr *Svedberg m. fl.*, vari hemställt, att riksdagen måtte anvisa ett förslagsanslag å 20,000 kronor, att användas till fraktlindring för vårutsäde.

Beträffande de skäl, som anförts till stöd för dessa yrkanden, hänvisas till motionerna.

Över motionerna har utskottet i vederbörlig ordning införskaffat yttrande av lantbruksstyrelsen, vilket såsom bilaga finnes fogat vid detta utlåtande.

I motionerna framhålles, hurusom ogynnsamma väderleksförhållanden förlidet år föranlett, att i vissa trakter av landet utsäde av egen skörd icke kunnat erhållas. Under hänvisning härtill ifrågasättes i motionerna vissa åtgärder från statens sida i syfte att för de ekonomiskt mera svaga jordbrukarna underlätta anskaffande av erforderligt vårutsäde. Sålunda avser motionen nr 17 beredande av räntefria lån för inköp av sådant utsäde. I motionen nr 24 föreslås för samma ändamål anvisande av anslag för utdelning gratis i trängande fall av vårutsäde. Motionen nr 292 slutligen avser närmast beviljande av anslag för möjliggörande av fraktlindring vid transport av dylikt utsäde.

Av lantbruksstyrelsens utlåtande framgår, att de hushållningssällskap, vilka yttrat sig i förevarande fråga, i allmänhet ansett något behov av

Utskottet.

särskilda åtgärder från statens sida icke föreligga. Endast beträffande den föreslagna fraktlindringen hava från flertalet hushållningssällskap uttalats önskvärdheten av att en sådan åtgärd vidtages, därest fraktlindringen kunde komma jordbrukarna till godo. Lantbruksstyrelsen har visserligen ansett svårigheter föreligga i fråga om anskaffande av vårutsäde men icke av sådan omfattning eller sådan allmän natur, att räntefria lån kunde anses lämpliga eller erforderliga. Den föreslagna vägen att bevilja medel för gratisutdelning av vårutsäde har styrelsen av anförda skäl funnit i viss mån principiellt farlig att beträda, då styrelsen icke vore i tillfälle föreslå några bestämmelser, som garanterade, att eventuellt anslag komme endast dem till godo, som verkligen vore i trängande behov av att erhålla utsäde gratis. Med avseende å förslaget om fraktlindring kunde det enligt styrelsens mening ifrågasättas, om icke de nordligare delarna av landet, som på grund av ringa höstsädesodling hade jämförelsevis litet gagn av den förlidit år medgivna fraktnedsättningen i fråga om utsäde av sådan vara, rättvisligen borde erhålla fraktlindring i fråga om den för deras odling mest betydelsefulla värsäden. Det från ett flertal hushållningssällskap framförda uttalandet, att en fraktlindring, som lämnades så långt fram på säsongen som här skulle bliva fallet, i förening med faran att under sådana förhållanden fraktlindringen mera komme mellanhänderna än odlarna till del, gjorde emellertid lantbruksstyrelsen tveksam om lämpligheten av den föreslagna fraktlindringen.

Den i ärendet verkställda utredningen synes utskottet sålunda utvisa att — även om beträffande vissa trakter av landet svårigheter föreligga med avseende å anskaffande av vårutsäde — något mera allmänt trängande behov av särskilda åtgärder uti i motionerna angivet syfte i varje fall icke föreligger. Vid sådant förhållande och med hänsyn i övrigt till vad lantbruksstyrelsen i ärendet anført finner utskottet sig böra avstyrka bifall till de väckta motionerna.

Utskottet hemställer i enlighet härmed,

att motionerna II:17, 24 och 292 icke må föranleda någon riksdagens åtgärd.

Stockholm den 5 mars 1929.

På jordbruksutskottets vägnar:

C. J. JOHANSSON.

Vid detta ärendes slutbehandling hava närvarit:

från första kammaren: herrar *Sederholm*, *Nilsson* i Kabbarp, *Andersson* i Fältenborg, *Boberg*, *Sjöblom*, *von Stockenström*, *Granath* och *Anders Henriksson*; samt

från andra kammaren: herrar *Johansson* i Uppmälby, *Pettersson* i Bjälbo, *Carlström*, *Andersson* i Grimbo, *Svensson* i Grönvik, *Månsson* i Erlandsro, *Björk* i Tryde och *Olsson* i Rödningsberg.

Bilaga.

Till riksdagens jordbruksutskott.

Genom remiss har kungl. lantbruksstyrelsen anbefallts att till Eder av-
giva yttrande över tre vid innevarande års riksdag inom andra kamma-
ren väckta, till Eder remitterade motioner, nämligen nr 17 angående an-
slag till räntefria lån åt jordbrukare för inköp av vårutsäde innevarande
år, nr 24 angående anslag till gratisutdelning av vårutsäde åt ekonomiskt
svaga jordbrukare och nr 292 angående anslag till fraktlindring för vår-
utsäde.

Med anledning härav får lantbruksstyrelsen anföra följande.

Frågan om hjälp åt jordbrukare i sådana delar av landet, där på grund
av skördeförhållandena under år 1928 svårigheter i fråga om vårutsäde,
speciellt av korn och havre, kunde tänkas vara att förvänta, har redan
tidigare varit föremål för undersökning från lantbruksstyrelsens sida.

På grund av en till lantbruksstyrelsen remitterad framställning från
hushållningssällskapens ombud angående anvisande av medel för utläm-
nande av räntefria utsädeslån till jordbrukare i sådana trakter, där till
följd av dålig mognad eller ogynnsamma bärgningsförhållanden avsevärd
brist på vårutsäde för 1929 års sådd vore att förvänta, verkställde lant-
bruksstyrelsen på sin tid utredning och avgav den 30 oktober 1928 utlåtande
i ämnet.

På grund av den korta tid, som stod lantbruksstyrelsen till buds för ut-
redningens verkställande, fanns ej möjlighet att infordra yttranden från
de hushållningssällskap, som kunde antagas närmast vara i behov av medel
för ändamålet. I stället sökte lantbruksstyrelsen att under hand ge-
nom hänvändelse till sekreterarna hos dessa hushållningssällskap vinna
klarhet rörande detta behov. Av styrelsens förenämnda utlåtande fram-
går, att, så vitt frågan då kunde överblickas, något större behov av stats-
ingripande i syfte att säkerställa tillgången till vårutsäde icke kunde
anses föreligga.

På förekommen anledning fann sig lantbruksstyrelsen sedermera böra
upptaga frågan till förnyad utredning och hemställde i skrivelse den 17
januari 1929 till förvaltningsutskotten hos samtliga norrländska hushåll-
ningssällskap ävensom utskotten hos Kopparbergs, Gävleborgs och Värmlands
läns hushållningssällskap att genom deras försorg en skyndsamt ut-
redning måtte ske, huruvida inom deras verksamhetsområde mera allmänt
förekomme brist på lämpligt utsäde av korn och havre, samt huruvida
eventuell brist inom vissa delar av respektive område kunde täckas från
inom området befintliga tillgångar eller om anskaffandet av utsäde måste
ske från mera avlägset håll. Lantbruksstyrelsen anhöll vidare om upp-
gift, huruvida enligt vederbörande förvaltningsutskotts uppfattning för
säkerställande av vårsäddens behöriga utförande särskilda åtgärder — ut-
över dem, vilka torde ankomma på vederbörande hushållningssällskap —
från det allmänna sida ansåges erforderliga, varvid i första rummet bor-
de förtjäna komma i åtanke dels lån av statsmedel i huvudsaklig anslut-
ning till år 1924 tillämpat förfarande, dels ock fraktlindring vid transport

å statens järnvägar till de norra landsdelarna utav utsäde av korn och havre.

På grund av lantbruksstyrelsens sistnämnda skrivelse hava yttranden inkommit från samtliga omförmälda hushållningssällskaps förvaltningsutskott med undantag av utskottet inom Västernorrlands län. Av dessa yttranden framgår i huvudsak följande.

Inom Norrbottens län anses åtgärder, utöver dem hushållningssällskapet självt vidtagit, icke vara erforderliga. Erfarenheten från år 1924 synes hava givit vid handen, att de lån, som då utlämnats, knappast kommit att fylla avsett ändamål. En eventuell fraktlindring ansåge utskottet snarare komma mellanhänderna än jordbrukarna till godo.

Förvaltningsutskottet hos Västerbottens läns hushållningssällskap finner, att vårens utsädesfråga, såvitt anginge dess område, kunde lösas utan annat ingripande än vad de lokala organisationerna redan vidtagit eller ämnade vidtaga. Utskottet ansåge, att åtgärder till jordbrukets befrämjande mindre borde taga sikte på en tillfällig situation än på ett varaktigt främjande av näringen.

Jämtlands läns hushållningssällskaps förvaltningsutskott anför, att trots 1928 års synnerligen dåliga skörd länets jordbrukare till följd av den upplagring utav föregående års skörd, som i regel plögade ske, redde sig med befintliga tillgångar på utsäde inom området jämte redan verkställda inköp. Något behov av lån för ändamålet syntes icke föreligga. Däremot skulle en lindring i fraktkostnaderna, särskilt i fråga om utsädeshavre, givetvis medföra en viss lättnad, som dock måste ordnas så, att lättnaden komme lantmännen och icke mellanhänderna till godo.

Gävleborgs läns hushållningssällskaps förvaltningsutskott anför, att något bekymmer för, att utsädesbehovet inom dess område instundande vår ej skulle kunna täckas, torde knappast behöva hysas. Lån för anskaffande av utsäden syntes ej erforderligt, men fraktlindring för utsäde borde komma till stånd, om också förvaltningsutskottet ansåge sig böra framhålla, att en sådan åtgärd för innevarande år icke torde få så stor betydelse, då anskaffandet av vårutsäde skedde genom länets utsädesfirmor, vilka redan upplagt en betydlig del av det för året erforderliga behovet.

Kopparbergs läns hushållningssällskaps förvaltningsutskott finner, att räntefriheten för eventuella statslån inom dess område icke skulle innebära någon nämnvärd eller mera betydelsefull fördel. Däremot funne utskottet fraktlindring vid transport av utsäde av korn och havre böra livligt förordas, men ansåge, att en sådan fraktlindring borde utgå icke endast vid transport å statens järnvägar utan jämväl å enskild bana.

Värmlands läns hushållningssällskaps förvaltningsutskott anser statslån för anskaffande av vårutsäde icke vara direkt av behovet påkallat. Kunde ett större statsbidrag för förbilligande av utsädet lämnas, skulle detta emellertid i dessa betryckta tider vara synnerligen välkommet för jordbrukarna. Jämväl en fraktlindring skulle enligt utskottets förmenande vara av stor betydelse. Sådan fraktlindring borde emellertid om möjligt göras retroaktiv från den 1 december, enär utsädestransporten i rätt stor utsträckning redan påbörjats.

Den situation, som framgick av lantbruksstyrelsens i omförmälda utlåtande den 30 oktober 1928 förebragta utredning, synes av ovanstående yttranden att döma icke i egentlig grad hava förändrats. Visserligen synas svårigheter i fråga om vårutsäde föreligga, men dock icke av så-

dan omfattning eller av sådan allmän natur, att räntefria lan för anskaffande av sådana anses lämpliga eller erforderliga. Av redogörelserna synes också framgå, att erfarenheterna från år 1924 knappast tala för tillgripande annat än i yttersta nödfall av denna utväg till stödjande av jordbruket vid tillfälliga svårigheter med utsädesanskaffningen. Under sådana förhållanden anser sig lantbruksstyrelsen icke böra tillstyrka bifall till den av herrar Andersson i Rasjön och Olsson i Mora framlagda motionen (II: 17).

Herr Aronsson föreslår i förbemälda motion (II: 24), att riksdagen måtte anvisa ett förslagsanslag av 500,000 kronor att i enlighet med grunder, som av vederbörande utskott torde närmare formuleras, användas till inköp av vårutsäde för gratisutdelning åt ekonomiskt svaga jordbrukare.

I den utredning, för vilken lantbruksstyrelsen ovan redogjort och som igångsattes, långt innan styrelsen ägde kännedom om föreliggande motion, har en sådan åtgärd till jordbrukets stödjande icke varit förutsatt. Att under den korta tid, som stått till buds för avgivande av yttrande över förevarande motioner, inhämta vederbörande hushållningssällskaps mening härutinnan har givetvis icke låtit sig göra. För egen del finner lantbruksstyrelsen den föreslagna vägen vara i viss mån principiellt farlig att beträda. Svårigheterna att bedöma, vilka som böra erhålla utsäde gratis eller icke, synas nästan oöverkomliga, i synnerhet då utdelningen icke kan centraliseras och sålunda verkställas av en myndighet utan måste ske genom ett stort antal olika sådana, vilka givetvis skulle komma att anlägga olika principer vid bedömande av frågan, huruvida en jordbrukares ställning vore ekonomiskt svag eller icke. Lantbruksstyrelsen är för sin del icke i tillfälle att föreslå några bestämmelser, som garantera, att eventuellt anvisat anslag för ändamålet kommer endast dem, som verkligen äro i trängande behov av att erhålla utsäde gratis, till godo, eller som säkerställa, att icke genom anvisande av ett förslagsanslag för ändamålet statskassan komme att över hövan betungas. Å andra sidan har styrelsen givetvis intet att erinra emot beviljande av sådant anslag, därest, såsom i motionen synes förutsättas, sådana bestämmelser kunna meddelas, som medföra garantier i angivna hänseenden.

Den av herrar Svedberg m. fl. väckta motionen (II: 292) avser anvisande av ett förslagsanslag å 20,000 kronor att användas till fraktlindring för vårutsäde.

Innan lantbruksstyrelsen närmare ingår på denna fråga, vill styrelsen erinra, att Kungl. Maj:t genom beslut den 31 augusti 1928 för lindring av frakterna å utsäde av höstsäd anvisade medel från extra förslagsanslaget till oförutsedda utgifter. Enligt nämnda beslut skulle vid fraktgodssändningar av spannmål, avsedd till utsäde, vilka ägde rum å statens eller enskilda järnvägar eller i samtrafik mellan nämnda järnvägar och beträffande vilka avtal slutits under tiden från och med den 30 augusti intill utgången av september 1928 statsbidrag få utgå till fraktkostnader under bland annat följande villkor:

- 1) statsbidraget skulle utgå med 30 procent å fraktkostnaden;
- 2) för åtnjutande av statsbidrag skulle avsändaren eller emottagaren avlämna ett av honom undertecknat, enligt fastställt formulär utfärdat intyg, att den omförmälda spannmålen vore avsedd till utsäde;
- 3) statsbidraget skulle tillgodoföras trafikanten vid fraktbetalningen genom avdrag å fraktbeloppet.

Lantbruksstyrelsen har hos kungl. järnvägsstyrelsen inhämtat, att på

grund av Kungl. Maj:ts nämnda beslut i statsbidrag till fraktkostnaderna för höstutsäde under hösten 1928 utbetalats 16,967 kronor 37 öre.

Det torde icke kunna förnekas, att årets svårigheter i fråga om utsäde medfört en större transport därav än sedvanligt, särskilt till de norra delarna av landet, och att detta med rådande höga frakttariffer medför en ytterligare tunga för jordbruket i dessa trakter. Jämväl kan det enligt lantbruksstyrelsens förmenande ifrågasättas, om icke de nordligare delarna av landet, som på grund av ringa höstsädesodling hade jämförelsevis litet gagn av fraktnedsättningen i fråga om utsäde av sådan vara, rättvisligen borde erhålla fraktlindring i fråga om den för deras odling mest betydelsefulla vårsäden. Av de yttranden från vederbörande hushållningssällskaps förvaltningsutskott, som lantbruksstyrelsen ovan refererat, synes också framgå, att en sådan fraktlindring rätt allmänt anses önskvärd. Det av ett flertal utskott framförda uttalandet, att en fraktlindring, som lämnades så långt fram på säsongen, som här skulle bliva fallet, i förening med faran för att under sådana förhållanden fraktlindringen mera komme mellanhänderna än odlarna till del, gör emellertid lantbruksstyrelsen tveksam om lämpligheten av den föreslagna fraktlindringen. Även om ett beslut om fraktlindring finge retroaktiv verkan — något som lantbruksstyrelsen emellertid med hänsyn till svårigheterna att efteråt kunna avgöra, huruvida viss transport av vårsäd avsett utsäde eller ej, icke anser sig kunna ifrågasätta — synes det styrelsen dock, som om det vore antagligt, att, när eventuellt beslut om fraktlindring hunnit fattas, avtal om köp av utsäde torde hava kommit till stånd i så stor utsträckning, att det kan befaras, att fraktlindringen skulle komma huvudsakligen mellanhänderna till godo. Någon bestämmelse om reducering av redan avtalat pris på grund av fraktlindringen synes nämligen icke kunna praktiskt genomföras.

Därest det emellertid, oaktat de synpunkter lantbruksstyrelsen här anfört, skulle anses lämpligt, att anslag ställes till förfogande för åstadkommande av fraktlindring för utsäde av vårsäd enligt samma grunder, som tidigare tillämpats i fråga om fraktlindring för utsäde av höstsäd, har lantbruksstyrelsen givetvis intet att erinra däremot.

Styrelsen vill emellertid i detta sammanhang framhålla nödvändigheten av att fraktsatserna för spannmål och andra lantbruksprodukter bringas i ett förhållande till jordbruksprodukternas nuvarande värde, som mera sammanfaller med det, som rådde före kristiden, än vad nu är fallet.

Stockholm den 19 februari 1929.

ERIK INSULANDER.

Georg von Zweigbergk.